

UNIVERSITATEA “NICOLAE TITULESCU” DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ

TEZĂ DE DOCTORAT

RĂSPUNDEREA ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Rezumat

Coordonator științific,

Prof. univ. dr. Raluca MIGA-BEȘTELIU

Doctorand,

Ovidiu-Emilian IVĂNESCU

București

2016

CUPRINSUL LUCRĂRII DOCTORALE

INTRODUCERE

1. Actualitatea temei de cercetare si prezentarea succintă a conceptului de imputabilitate in teoria răspunderii internaționale
2. Scopul si obiectivele tezei de doctorat
3. Noutatea științifică a lucrării
4. Metodologia folosită pentru studierea si elaborarea tezei
5. Structura lucrării

PARTEA I. RĂSPUNDEREA STATULUI PENTRU CONDUITA UNEI ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE AL CĂREI MEMBRU ESTE

CAPITOLUL I. RĂSPUNDEREA ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE. PRINCIPIUL EXONERĂRII DE RĂSPUNDERE A STATELOR MEMBRE

I.1 Capacitatea organizațiilor internaționale de a răspunde pe plan internațional pentru comportamente care le sunt imputabile

I.1.1. Personalitatea juridică a organizației internaționale – fundament al răspunderii acesteia

I.1.2. Situația terților prin raport cu comportamentul unei organizații internaționale. Riscurilor specifice organizației internaționale

I.2. Absența răspunderii directe si subsidiare a statelor membre pentru un fapt ilicit al organizației

I.2.1. Răspunderea subsidiară a membrilor unei organizații internaționale in jurisprudență

I.2.1.1. Răspunderea subsidiară față de terții „involuntari”

I.2.1.2. Răspunderea subsidiară intr-o ipoteză de relații contractuale

I.2.2. Răspunderea subsidiară a statelor in doctrină si lucrarile CDI

I.2.3. Acceptarea răspunderii subsidiare de către statele membre

CAPITOLUL II. CAZURILE RĂSPUNDERII STATULUI MEMBRU PENTRU UN FAPT AL ORGANIZAȚIEI

II.1. Influența personalității internaționale a organizației și a opozabilității sale asupra răspunderii statelor membre

II.1.1. Răspunderea statelor membre pentru absența autonomiei reale a organizației față de ele

II.1.1.1. Absența personalității distincte a organizației

II.1.1.2. Răspunderea statului pentru ajutor și asistență, conducere și control, și constrângere exercitate asupra organizației

II.1.2. Opozabilitatea personalității internaționale a organizației în fața absenței recunoașterii de către un stat terț

II.2. Nuanțe ale absenței răspunderii subsidiare reieșite din relațiile dintre organizația internațională și membrii săi

II.2.1. Obligația statelor de a contribui la cheltuielile organizației

II.2.2. Folosirea personalității distincte a organizației de către statele membre

II.2.2.1. Răspunderea unui stat membru pentru faptul unei organizații internaționale în jurisprudența organelor Convenției Europene a Drepturilor Omului

II.2.2.2. Doctrina și problema extinderii principiului la alte cazuri

II.2.2.3. Importanța principiului folosirii personalității distincte a organizației în proiectul de articole al CDI

II.3. Răspunderea comună a organizațiilor și a statelor: acordurile mixte

CONCLUZIILE PĂRTII I

PARTEA A II-A. DETERMINAREA RĂSPUNDERII UNEI ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE PENTRU UN FAPT ILICIT

CAPITOLUL III. IMPUTABILITATEA COMPORTAMENTULUI AGENȚILOR ȘI ORGANELOR ORGANIZAȚIEI CÂT ȘI A ORGANELOR PUSE LA DISPOZIȚIA SA

III.1. Imputabilitatea către organizație a faptelor organelor și agenților săi

III.1.1. Definirea organului și agentului organizației internaționale

III.1.2. Imputabilitatea comportamentului *ultra vires* organelor și agenților organizației

III.2. Imputabilitatea comportamentului unui organ pus la dispoziția unei organizații internaționale

III.2.1. Practica : operațiunile de menținere a păcii ale ONU

III.2.1.1. Primele operațiuni de menținere a păcii ale ONU

III.2.1.2. Practica recentă a operațiunilor de menținere a păcii

III.2.1.3. Imputabilitatea comportamentului contingentelor naționale puse la dispoziția ONU în jurisprudență

III.2.2. Principiile care guvernează imputabilitatea faptelor ilicite ale unui organ pus la dispoziția organizației internaționale

III.2.2.1 Criteriul de imputare

III.2.2.2 Obiectul controlului

CAPITOLUL IV. ATRIBUIREA RĂSPUNDERII PENTRU UN FAPT AL STATELOR MEMBRE CARE ACȚIONEAZĂ ÎN APLICAREA UNEI AUTORIZĂRI SAU DECIZII ALE UNEI ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

IV.1. Atribuirea răspunderii rezultate dintr-un comportament adoptat de către un stat membru în urma unei autorizări date de către organizația internațională

IV.1.1. Răspunderea pentru comportamentul organelor statelor care iau parte la o operațiune autorizată

IV.1.1.1. Practica operațiunilor autorizate de Națiunile Unite

IV.1.1.2. Jurisprudența CEDO, o repunere în discuție a practicii

IV.1.2. Răspunderea organizației în urma autorizării

IV.1.2.1 Răspunderea secundară a organizației

IV.1.2.2. Răspunderea proprie a organizației

IV.2. Atribuirea răspunderii rezultate dintr-un comportament adoptat de un stat în urma unei decizii a unei organizații internaționale al cărei membru este

IV.2.1. Mecanismul art. 16 al proiectului CDI

IV.2.2. Atribuirea răspunderii în practică

IV.2.2.1. Răspunderea statului pentru o măsură de executare a unui act al unei organizații internaționale al cărei membru este

IV.2.2.2. Răspunderea organizației internaționale reieșite dintr-un act obligatoriu față de statele membre

CONCLUZIILE PĂRȚII A II-A

CONCLUZII FINALE

Cuvinte cheie: *răspundere internațională, răspunderea organizațiilor internaționale, răspunderea statelor, imputabilitate, jurisdicție, acorduri mixte, operațiuni de menținere a păcii, agent, atribuire, exonerare, Curtea Internațională de Justiție, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Comisia de Drept Internațional, codificare, autorizare, personalitate internațională, conduită ilicită.*

PROBLEMA FUNDAMENTALĂ

Răspunderea are un rol central în orice sistem juridic. Ea permite marcarea diferenței între comportamentul conform cu regulile dreptului și cel care nu este conform, definind efectele juridice specifice celui de-al doilea comportament. Orice ordine juridică prevede, ca o garanție a realității sale, consecințele legale ce trebuie să decurgă din nerespectarea regulii de drept. În absența răspunderii « ar trebui, fără îndoială, să nu punem întrebări asupra naturii sistemului pe care îl studiem ». Însăși natura sa juridică ar fi în discuție. Cu alte cuvinte, așa cum a enunțat Curtea Internațională de Justiție, « răspunderea este corolarul necesar dreptului ». Cu atât mai mult aceste consecințe sunt esențiale în ordinea juridică internațională caracterizată de egala suveranitate a statelor, în care, « răspunderea internațională apare ca fiind mecanismul esențial și necesar de reglare a raporturilor mutuale » al subiecților de drept.

În societatea internațională contemporană, normele referitoare la răspunderea statelor și a organizațiilor internaționale, ca principalele entități ale acestei societăți, reprezintă rațiunea de a fi a ansamblului dreptului internațional, ca sistem juridic, garanția unei ordini juridice internaționale. Nu este de mirare astfel că în misiunea sa de codificare, **Comisia de Drept Internațional a ONU** s-a concentrat îndelung și cu remarcabilă rigoare științifică asupra codificării celor două seturi de reguli referitoare la **răspunderea statelor (Proiectul de articole 2001)** și **răspunderea organizațiilor internaționale (Proiectul de articole 2011)**. Lucrările CDI și, mai ales cele care au condus, după multe decade de laborioase încercări, la articolele privind răspunderea statelor, s-au dovedit indispensabile cercetării de față, respectiv a celei de-a doua forme de răspundere internațională, aceea a organizațiilor internaționale. Articolele

CDI privind răspunderea statelor au servit ca sursă de inspirație și suport normativ pentru jurisdicțiile internaționale, cu mult înainte de adoptarea lor finală.

Posesarea a unei personalități juridice internaționale proprii și deci distinctă de aceea a statelor membre sau a altor subiecte de drept, organizația internațională are capacitatea de a fi răspunzătoare pentru o faptă ilicită care îi este imputabilă. Plecând de la această premiză, Proiectul de articole 2011 reține *mutatis mutandis* aceleași două elemente/condiții ale răspunderii internaționale ca și în cazul statelor: conduita ilicită și imputabilitatea acestei conduite organizației, ca subiect de drept cu personalitate juridică proprie, distinctă de statelor membre(Art.4).

Răspunderea este coloana vertebrală a oricărei ordini juridice. Ea este condiția a juridicității unui sistem dat. Cu toate acestea, dacă așa cum susține Pierre-Marie DUPUY, răspunderea este “epicentrul unui sistem juridic”, importanța sa decurge din principiile care guvernează imputabilitatea și, mai ales, din adaptarea lor la realitatea practicii subiectelor de drept. Efectivitatea dreptului răspunderii internaționale depinde de capacitatea sa de a sesiza realitatea activității subiectelor de drept internațional prin intermediul condiției de imputabilitate. Imputabilitatea, elementul fundamental al teoriei răspunderii internaționale, este un subiect clasic de studiu în drept internațional. În același timp este un subiect care înregistrează constant permanente evoluții supuse influențelor reciproce între practică, jurisprudență, opera de codificare și doctrină.

SCOPUL ȘI OBIECTIVELE CERCETĂRII

Scopul tezei este acela al unei eventuale contribuții la marcarea unor repere cu privire la problematica imputabilității analizată din perspectiva răspunderii organizațiilor internaționale.

Obiectivul tezei de cercetare este de a oferi un cadru analitic, practic și teoretic privind răspunderea organizațiilor internaționale prin concentrarea atenției pe subiectul imputabilității. Regulile imputabilității derivate din răspunderea statelor inspiră regulile aplicabile organizațiilor internaționale.

Atribuirea comportamentului unei persoane , unei organizații depinde și de existența unei legături formale, sau a unei legături factuale bazată pe control, între individul, autor al comportamentului și organizație.

Atingerea scopului propus prin obiectivul vizat presupune analizarea răspunderii organizațiilor internaționale care aduce în discuție problematici specifice privitoare la chestiunea imputabilității în dreptul răspunderii internaționale. CDI a trebuit să facă față unor probleme complexe, la care dreptul internațional nu aduce răspuns univoc, a trebuit să-și bazeze concluziile pe o practică fragmentată și marcată de un mare pragmatism cât și pe o jurisprudență cu o importanță limitată și puțin concluzivă. Complexitatea problemei ține de particularitatea modurilor de acțiune a organizațiilor internaționale. Într-adevăr, ele acționează deseori prin intermediul statelor membre sau folosind organe ale acestora. În același timp, statele membre exercită o influență puternică asupra funcționării și luării deciziei în cadrul organizației. Studiul imputabilității comportamentelor legate de activitatea organizațiilor internaționale trebuie să țină seama de relațiile reciproce de control și de putere între organizație și membrii săi. Acestea au impact atât asupra răspunderii organizațiilor internaționale cât și asupra răspunderii statelor membre ca urmare a faptelor organizației.

Teza abordează chestiunile imputabilității unui comportament ilicit statelor sau organizațiilor internaționale cât și problema legată de atribuirea răspunderii. Subiectul presupune cercetarea persoanei care, în mod concret, răspunde de un comportament ilicit, care îi suportă consecințele. Este necesar să se meargă dincolo de simpla imputare a faptei, care nu constituie decât o parte a subiectului. Atribuirea răspunderii ține seama de raporturile care se stabilesc în mod real între două subiecte de drept internațional. Acesta este cazul organizațiilor internaționale la care trebuie să se țină cont de ansamblul relațiilor dintre organizație și statele membre pentru a determina cine, în ultimă instanță , suportă consecințele faptei ilicite de care este răspunzător.

NOUTATEA ȘTIINȚIFICĂ A LUCRĂRII

Analizarea problematicii imputabilității în cadrul răspunderii organizațiilor internaționale reprezintă în sine o idee nouă și neabordată până în prezent în contextul doctrinar românesc. Principalele rezultate ale cercetării, care vor fi indicate în cele ce urmează, denotă caracterul novator al acesteia.

-analiza profundă a conceptului de imputabilitate, a doctrinei și jurisprudenței internaționale în contextul răspunderii organizațiilor internaționale;

-selectarea, sistematizarea și analiza unei jurisprudențe vaste, a Curții Internaționale de Justiție, Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a altor instanțe internaționale și naționale;

-scoaterea în evidență a lacunelor majore prezente în documentele de codificare a răspunderii organizațiilor internaționale, în principal lipsa unui criteriu de imputare unic, determinată în special de marea varietate a modurilor de acțiune în practică a subiectelor de drept internațional;

-sublinierea rolului determinant al marjei de manevră pe care o au subiectele de drept internațional și al capacității acestora de a adopta un comportament autonom, în angajarea răspunderii internaționale.

Imputabilitatea este un subiect transversal ce permite să analizezi aspecte ale dreptului internațional, totodată fundamentale și foarte diferite. Imputabilitatea are un « rol de articulație în îmbinarea sistemului juridic internațional », pentru că permite să se facă legătură între normele primare, prescriind sau interzicând un anumit comportament și subiectele cărora ele se adresează. Ca urmare a locului său central, analiza acestui subiect aduce o lumină nouă asupra unor probleme ca definirea statului în dreptul internațional, personalitatea juridică a organizațiilor internaționale, rolurile dreptului intern și ale dreptului internațional, sau raporturile reciproce între organizațiile internaționale și membrii lor. « Pe plan internațional, statului i se atribuie fapte ale membrilor organizării sale », adică a organizării sale concrete, reale, definită ca atare de dreptul internațional, și nu doar recunoscută ca atare de stat. Regulile imputabilității permit să « se identifice concret » statul, adică « indivizii prin care

statul acționând, își manifesta existența sa »

Este imputabil statului comportamentul persoanelor care fac parte din aparatul său în sens larg, adică cei prin intermediul cărora statul acționează, sau care acționează în contul său. Statul se incarnează în persoana agenților săi. În fața dreptului răspunderii internaționale, statul este foarte larg definit și cuprinde atât pe șeful statului cât și persoana pe care temporar o putem califica drept « funcționar de fapt ». Alte ramuri ale dreptului internațional pot avea concepții diferite despre « fapta statului » sau despre organele sale. Conform dreptului internațional public statul poate fi considerat o « figură cu o geometrie variabilă ». Dreptul răspunderii, prin regulile imputabilității, este puțin formal, condiția concreteței sale fiind capacitatea sa de a cuprinde statul în realitatea diversității mijloacelor sale de acțiune. Statul se organizează liber și dreptul internațional, din acest lucru, trage consecințele sale la nivelul atribuirii. Dreptul internațional cuprinde organizarea reală a statului și nu pe aceea pur formală.

Este imputabil în virtutea dreptului internațional comportamentul tuturor persoanelor sau grupurilor de persoane prin care statul acționează, care țin de aparatul său organic în sensul cel mai larg. Acest principiu implică definirea condițiilor în care o persoană sau un grup de persoane este considerat de dreptul internațional ca acționând în contul statului, adică atunci când statul acționează prin intermediul acestor persoane. Astfel, comportamentul organelor de facto, cât și cel al anumitor persoane care nu pot fi considerate ca organe, este imputabil statului conform dreptului internațional. Statul este astfel responsabil de comportamentul adoptat de persoane în cadrul exercițiului funcțiilor publice. El este de asemenea responsabil de comportamentul persoanelor private pe care le folosește pentru a-și atinge scopurile și care se supun instrucțiunilor sale sau care acționează sub controlul său. Este vorba de cele pe care statul le utilizează voluntar, însă el mai trebuie să răspundă de anumite comportamente pe care « el » (guvernul său, autoritățile superioare) nu le-a vrut, ci au fost săvârșite spontan de persoane private în cadrul exercițiului prerogativelor de putere publică în cazul în care lipsesc autoritățile oficiale.

Statul, după dreptul răspunderii internaționale, nu poate fi redus la organizarea pe care i-au dat-o autoritățile sale. Dreptul internațional delimitează criteriile

imputabilității care sunt independente de voința statului; concepția de stat după dreptul internațional este definită de dreptul internațional însuși. De altfel, definirea criteriilor de imputabilitate depinde de dreptul internațional. Faptul că statul considera un anumit comportament ca propriu sau nu, nu depinde de el. Regulile referitoare la imputabilitate se referă mai mult la dreptul internațional, la organizarea proprie statului; totuși, anumite baze de imputare traduc autonomia regulilor imputabilității față de stat. Concrețea dreptului internațional depinde de capacitatea dreptului răspunderii internaționale, prin intermediul regulilor privind imputabilitatea, de a sancționa ceea ce poate fi calificat în mod real ca « faptă a statului », chiar în cazurile în care statul urmărește să scape de răspundere recurgând la persoane care nu au statutul de organ sau agent al statului. Relațiile între faptă și drept sunt deseori văzute în opoziție; aici dreptul cuprinde fapta pentru a-și asigura efectivitatea.

Acest demers implică necesitatea de a studia raporturile reciproce de dependență, de control, de autoritate, între organizație și unul sau mai multe state membre. Aceste raporturi au drept consecință ipoteze de răspundere a organizației în urma unei fapte imputabile unui organ dintr-un stat membru, cât și cazurile de răspundere a statelor membre în urma unei fapte imputabile organizației.

Pe întreg parcursul cercetării s-a impus, ca o componentă importantă, confruntarea rezultatelor **codificării** cu evoluțiile recente din **practica** și **jurisprudența** internațională, ca și interpretările doctrinare ale acestor trei componente. Aceste dezvoltări se datorează noilor cerințe pe care le arată practica internațională, îndeosebi în cadrul relațiilor dintre un stat sau o organizație și persoanele susceptibile de a fi calificate ca agenți sau organe de fapt ale acestora și, mai ales în situațiile în care este implicată răspunderea organizațiilor internaționale.

Complexitatea raporturilor juridice dintre o organizație și statele prin a căror voință a fost creată, evoluția practicii acestor raporturi în societatea contemporană, impun unei mult mai atente analize problematica răspunderii internaționale a organizațiilor în lumina elementului **imputabilității conduitei ilicite**.

În organizarea tematică a lucrării, pentru a analiza distribuția responsabilității între organizație și statele membre, **principiile care guvernează imputabilitatea** unei conduite ilicite sunt reținute ca problema principală, axul central al acestei

cercetări.

METODOLOGIA DE CERCETARE

Putem spune că etapele cercetării au constat în: stabilirea obiectivelor temei de cercetare, elaborarea unui plan preliminar al tezei, activitatea de documentare bibliografică, cercetarea propriu-zisă și etapa finală concretizată prin redactarea lucrării.

Intr-o primă fază a cercetării științifice am realizat documentarea bibliografică, analizând reglementările juridice internaționale referitoare la răspunderea organizațiilor internaționale, în special documentele elaborate de Comisia de Drept Internațional în cadrul procesului de codificare, jurisprudența internațională și națională (a unor state), tratate, monografii, studii, articole, documente internaționale dar și internetul.

Pentru documentarea și elaborarea tezei am folosit diferite metode de cercetare științifică în vederea atingerii scopului și obiectivelor enunțate.

Printre acestea enumerăm metoda istorică (folosită, de exemplu, în privința evoluției reglementărilor în domeniul dreptului răspunderii organizațiilor internaționale și nu numai), logică (utilizată pentru exprimarea opiniilor, concluziilor proprii dar și pentru efectuarea sintezei anumitor puncte de vedere exprimate de autori străini cu privire la tema investigată) și comparativă (folosită pe tot parcursul lucrării, fiind analizată prin comparație jurisprudența internațională a diferitelor instanțe pe același subiect).

STRUCTURA LUCRĂRII

Lucrarea este organizată tematic în două principale Părți. Opțiunea pentru succesiunea între acestea răspunde, credem, concluziei enunțate deja mai sus, referitoare la diferitele fațete ale imputabilității.

PARTEA I – RĂSPUNDEREA STATULUI PENTRU CONDUITA UNEI ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE AL CĂREI MEMBRU ESTE

Capitolul I al acestei Părți se concentrează asupra **PRINCIPIULUI EXONERĂRII DE RĂSPUNDERE A STATELOR MEMBRE** pentru conduita ilicită susceptibilă să fie atribuită organizației, analizând poziția juridică a organizației internaționale căreia îi este imputabilă o conduită ilicită, această conduită fiind susceptibilă să se fi realizat prin implicarea unor state membre sau chiar a unor terți. O asemenea situație juridică este posibilă întrucât organizațiile internaționale nu sunt subiecte total independente și suverane, ele sunt formate din state și rămân unite cu legături multiple de statele care le formează; în multe privințe chiar sub strânsa lor dependență. Dacă se admite în general că *organizația poartă răspunderea primară* pentru faptele sale, nu poate fi omisă însă examinarea unei posibile *răspunderi subsidiare* a statelor membre sau a terților, ca urmare a conduitei ilicite a organizației. Chestiunea unei răspunderi subsidiare a statelor membre, s-a pus, mai ales atunci când au apărut dificultăți în a obține reparații de la o organizație (Secț.I.2.1 din Cap.I).

Capitolul II examinează **CAZURILE RĂSPUNDERII STATULUI MEMBRU PENTRU UN FAPT AL ORGANIZAȚIEI**, în lumina gradului de autonomie al organizației prin raport cu statele membre și, în această perspectivă, eventuala răspundere a statelor membre pentru ajutor și asistență, conducere sau control, ori constrângere exercitate asupra organizației. În acest capitol este examinată și partajarea răspunderii între state și organizație în cazul *acordurilor mixte*.

Într-o formulare cuprinzătoare, în **Concluziile** Primei Părți a lucrării, se afirmă că Statele membre ale unei organizații internaționale își pot vedea răspunderea angajată pentru fapte imputabile organizației, *dacă și atunci când au folosit personalitatea internațională a acesteia din urmă, iar* determinarea comportamentelor care le sunt imputabile se face în mod obligatoriu prin clarificarea împărțirii răspunderilor între organizație și statele membre.

În **PARTEA a II-a** a tezei -**DETERMINAREA RĂSPUNDERII UNEI ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE PENTRU UN FAPT ILICIT** - este

analizată **răspunderea nemijlocită** a unei organizații internaționale, în două ipoteze:

- **Capitolul III- IMPUTABILITATEA COMPORTAMENTULUI AGENȚILOR ȘI ORGANELOR ORGANIZAȚIEI CAT ȘI A ORGANELOR PUSE LA DISPOZIȚIA SA.** În legătură cu această situație juridică, este analizată pe larg practica Națiunilor Unite în domeniul Operațiunilor de menținere a păcii, ONU recunoscând în mod general că răspunderea pentru daunele cauzate de membrii forțelor Națiunilor Unite **este imputabila Organizației**. Toate Operațiunile de menținere a păcii se desfășoară sub autoritatea Secretarului General al organizației și, mai concret, sub autoritatea Reprezentantului său special, care are „autoritate generală asupra tuturor activităților Națiunilor Unite”, în țara gazdă a unei operațiuni. Imediat ce sunt sub autoritate operațională a Națiunilor Unite, comandanții contingentelor naționale și personalul misiunii sunt sub ordinele Comandantului Forței și nu trebuie să acționeze în funcție de directivele statului lor național, mai ales dacă un asemenea comportament poate avea un impact negativ asupra realizării mandatului misiunii sau dacă este contrar directivelor Națiunilor Unite care se aplică misiunii respective. Această situație este caracteristică pentru caracterul exclusiv al controlului organizației asupra activităților agenților săi, respectiv a răspunderii directe a organizației (distincția dintre control operațional/ control organic).

- **Capitolul IV- ATRIBUIREA RĂSPUNDERII PENTRU UN FAPT AL STATELOR MEMBRE CARE ACȚIONEAZĂ ÎN APLICAREA UNEI AUTORIZĂRI SAU DECIZII ALE UNEI ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE.** Sunt analizate două cazuri specifice: atribuirea răspunderii ca urmare a unei **autorizări date** de organizația internațională unui stat membru (IV.1.) și atribuirea răspunderii ca urmare a unei **decizii a organizației internaționale** față de un stat membru (IV.2).

În toate aceste cazuri, răspunderea organizațiilor internaționale își găsește originea într-un comportament atribuit statelor. Este necesar să se facă o distincție clară între această ipoteză și cea a răspunderii organizației internaționale pentru *fapta organelor sale* sau a organelor puse la dispoziția sa, fiind vorba de **fapta lor proprie**, adică autorizarea sau decizia lor. Problema este analizată în practică și în doctrină din perspectiva **imputabilității comportamentului**, a atribuirii răspunderii, cât și a

răspunderii proprii a organizației pentru autorizarea sau decizia sa. Răspunderea proprie organizației se explică prin faptul că ea nu trebuie să se poată sustrage de la obligațiile sale internaționale folosind statele sale membre pentru a realiza o faptă ce ar fi ilicita dacă ar fi comis-o ea însăși. Chiar dacă nu este vorba de o ipoteză de imputare sau de atribuire a răspunderii, răspunderea organizației există pentru autorizarea sau decizia sa. Alocarea răspunderii internaționale tine de structura organizației internaționale și a relațiilor între organizație și membrii săi. Oricum, **Art. 16** din Proiectul CDI asupra răspunderii organizațiilor internaționale prevede că o organizație internațională își poate angaja răspunderea ca urmare a unei decizii prin care a ordonat unui stat membru să adopte un comportament ce ar reprezenta o încălcare a unei obligații internaționale a organizației în situația în care l-ar fi comis ea însăși. În lumina jurisprudenței CEDO, generalitatea formulării utilizată de Art.16 lasă să se înțeleagă că statele dispun, în principiu, de o marjă de apreciere în punerea în practică a unei decizii a organizațiilor internaționale ai căror membrii sunt și că răspunderea lor nu poate fi exclusă de plano.

În **Concluziile Părții a II-a**, se reține faptul că principiile care guvernează imputabilitatea, apărute în cadrul răspunderii Statelor, au trebuit să facă față dezvoltării organizațiilor internaționale și ale activităților statale care se desfășoară în cadrul lor. Definierea propriu zisă a agenților și a organelor organizațiilor internaționale este o problemă în continuă evoluție. Această concluzie conduce din nou la importanța principiilor imputabilității, care impun să se distingă între conduita Statului și a organizației internaționale, adică, în mod concret, conduita tuturor persoanelor care au acționat în contul acestora, ceea ce face necesară adoptarea unor principii de imputabilitate proprii acestor situații.

CONCLUZIILE CERCETĂRII

Principiile care guvernează imputabilitatea, apărute în cadrul răspunderii Statelor, au trebuit să facă față, în cazul organizațiilor internaționale, activităților specifice acestora în relațiile cu statele membre.

Definirea propriu-zisă a agenților și a organelor organizațiilor internaționale este esențială în această analiză; ea adaptează criteriile dezvoltate în cadrul răspunderii Statelor. În plus, ea rezumă caracteristicile lor principale înglobând toți funcționarii și celelalte persoane sau entități prin intermediul cărora acționează organizația. Această formulă enunță principiul care guvernează imputabilitatea, și anume acela de a sesiza conduita Statului sau a organizației internaționale, adică, în mod concret, conduita tuturor persoanelor care au acționat în contul acestora. Totuși, activitățile organizațiilor internaționale nu se limitează la cele întreprinse de agenții lor. Ele sunt deseori realizate împreună cu Statele membre. În același timp, acestea din urmă păstrează o putere importantă de conducere asupra organizației internaționale.

Aceste perspective fac ca problematica să difere fundamental de cea a imputabilității unui comportament Statului, în afara cadrului organizației și fac necesară adoptarea unor principii de imputabilitate proprii.

Acțiunea comună a organizațiilor internaționale și a Statelor, mai ales prin intermediul punerii la dispoziție de organe statale sau prin acțiunea directă a Statelor membre la recomandarea sau la autorizarea organizației, face obiectul principiilor stabilite de practica internațională. Totuși, chestiunile atribuirii răspunderii datorate caracteristicilor structurale ale organizațiilor internaționale, mai ales celor legate de exercitarea competențelor transferate de către State sau ca urmare a puterii de decizie a Statelor în cadrul organizației, sunt la originea problematicilor complexe care nu au fost încă rezolvate în mod satisfăcător. Au fost imaginate soluții în cadrul specific al anumitor organizații, mai ales europene, care pun problema, în afara celei a propriei eficiențe, a posibilității de extindere a lor în dreptul internațional general. Tratarea lor de către Comisia de Drept Internațional lasă îndoileli în ceea ce privește aplicabilitatea în practică a acestor soluții în cadrul general al relațiilor internaționale.

Dispozițiile referitoare la aceste problematice sunt, fără îndoială, cele care relevă mai mult dezvoltarea progresivă a dreptului internațional decât codificarea dreptului existent, ca urmare a cvasiabsenței regulilor cutumiare. Diversitatea și particularitatea organizațiilor internaționale fac deosebit de grea adoptarea unui sistem referitor la atribuirea răspunderii valabil pentru totalitatea organizațiilor.

În mod general, imputabilitatea, în definiția sa cu sens larg care înglobează atât atribuirea faptului ilicit cât și răspunderea, se bazează pe legături formale și legături de fapt. Primul caz înseamnă că o anumite conduită este imputabilă subiectului – Stat sau organizație – pentru că acesta, acordându-i calitatea de organ, a acceptat dinainte să fie considerat, legal, ca autor al comportamentului său.

Problema imputabilității conduitei contrare dreptului internațional unei organizații internaționale sau statelor sale membre relevă toată complexitatea raporturilor internaționale între aceste subiecte diferite. Totuși, o idee clară reiese din cuprinsul acestei cercetări și anume că răspunderea depinde de marja de manevră a subiectului de drept internațional, de capacitatea sa de a adopta un comportament autonom. Un subiect supus total voinței altuia nu poate fi titular al răspunderii. Astfel, statele membre, în principiu, nu sunt răspunzătoare în urma faptelor imputabile organizației internaționale, în afară de cazul în care ele nu exercită față de ea un control încât aceasta să nu mai poată fi considerată ca un subiect deplin de drept, ca urmare a inexistenței voinței distincte de cea a statelor.

Activitatea organizațiilor internaționale sau a statelor în cadrul apartenenței lor la o organizație internațională este susceptibilă de a angaja răspunderea tuturor actorilor, după modalitățile depinzând de gradul efectiv de control asupra comiterii faptului ilicit.

BIBLIOGRAFIE

(selectivă)

I. CURSURI, TRATATE, MONOGRAFII

1. C. F. AMERASINGHE, *Principles of the institutional law of international organizations*, OUP, 2005, 2nd ed.
2. José Joaquin CAICEDO, *La répartition de la responsabilité internationale entre l'organisation internationale et les Etats membres*, Thèse, 2005, Paris I Panthéon-Sorbonne
3. Luigi CONDORELLI, *L'imputation à l'Etat d'un fait internationalement illicite : solutions classiques et nouvelles tendances*, RCADI 1984 VI, p. 9
4. James CRAWFORD, *Les articles de la CDI sur la responsabilité de l'Etat*, Paris, Pedone, 2003
5. Pierre-Marie DUPUY, *Droit international public*, Paris, Dalloz, 9ème éd., 2008
6. Pierre KLEIN, *La responsabilité des organisations internationales dans les ordres juridiques internes et en droit des gens*, Bruylant, Bruxelles, 1998
7. Robert KOLB, Gabriele PORRETTO, Sylvain VITE, *L'application du droit international humanitaire et des droits de l'homme aux organisations internationales - Forces de paix et administrations civiles transitoires*, Bruylant, Bruxelles, 2005
8. Evelyne LAGRANGE, *La représentation institutionnelle dans l'ordre international*, Kluwer Law International, La Haye, Londres, New York, 2002
9. Eleftheria NEFRAMI, *Les accords mixtes de la Communauté européenne : aspects communautaires et internationaux*, Bruylant, Bruxelles, 2007
10. Alain PELLET, Patrick DAILLIER, Mathias FORTEAU, *Droit international public*, 8ème éd., L.G.D.J., Paris, 2009
11. Jean SALMON (dir.), *Dictionnaire de droit international public*, Bruylant, Bruxelles, 2001
12. Philippe SANDS, Pierre KLEIN, *Bowett's Law of International Institutions*, 6th Edition, Sweet and Maxwell, London, 2009

13. Dan SAROOSHI, *International organizations and their exercise of sovereign powers*, OUP 2005
24. Henry SCHERMERS, Niels BLOKKER, *International Institutional Law* (4ème éd.), Martinus Nijhoff Publishers, 2003
25. Finn SEYERSTED, *The Common Law of International Organizations*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2008
26. Marten ZWANENBURG, *Accountability under International Humanitarian Law for United Nations and North Atlantic Treaty Organization Peace Support Operations*, Thèse, Leiden, 2004

II. ARTICLE

1. Dionisio ANZILOTTI, « La responsabilité internationale des Etats à raison des dommages soufferts par des étrangers », *RGDIP* 1906, pp. 5 si 285
2. Florence BENOÎT-ROHMER, « A propos de l'arrêt *Bosphorus Air Lines* du 30 juin 2005 : l'adhésion contrainte de l'Union à la Convention », *RTDH* 2005, p. 827
 - « Bienvenue aux enfants de *Bosphorus* : la Cour européenne des droits de l'homme et les organisations internationales », *RTDH* 2010, p. 19
3. Laurence BOISSON DE CHAZOURNES, « La Cour internationale de Justice aux prises avec la crise du Kosovo : à propos de la demande en mesures conservatoires de la République fédérale de Yougoslavie », *AFDI* 1999, p. 452
4. Michael BOTHE, « Peace-keeping », in Bruno SIMMA (ed.), *The Charter of the United Nations, A Commentary*, 2nd ed., OUP, p. 686
5. Gérard COHEN-JONATHAN, Jean-François FLAUSS, « Cour européenne des droits de l'homme et droit international général (2001) », *AFDI* 2001, p. 423
6. Luigi CONDORELLI, Claus KRESS, « The rules of attribution: general considerations », in. James CRAWFORD, Alain PELLET, Simon OLLESON (eds), *The law of international responsibility*, Oxford University Press, 2010, p. 221
7. Pierre-Marie DUPUY, « Relations between the international law of responsibility and responsibility in municipal law », in. James CRAWFORD, Alain PELLET,

Simon OLLESON (eds), *The law of international responsibility*, Oxford University Press, 2010, p.173

8. Mathias FORTEAU, « L'Etat selon le droit international : une figure à géométrie variable ? », *RGDIP* 2007, p. 737

9. Tarcisio GAZZINI, « NATO Coercive Military Activities in the Yugoslav Crisis (1992-1999) », *EJIL* 2001, p. 391

10. Albane GESLIN, « Réflexions sur la répartition de la responsabilité entre l'organisation internationale et ses Etats membres », *RGDIP* 2005, p. 539

11. Rosalyn HIGGINS, « The Legal Consequences for Member States of the Non-Fulfilment by International Obligations of their Obligations towards Third Parties », Rapport à l'Institut de Droit International, *AIDI* vol. 66-I, 1995, p. 373

12. Frank HOFFMEISTER, « Litigating against the European Union and its Member States -Who Responds under the ILC's Draft Articles on International Responsibility of International Organizations? », *EJIL* 2010, p. 727

13. Pierre KLEIN, « Responsabilité pour les faits commis dans le cadre d'opérations de paix et étendue du pouvoir de contrôle de la Cour européenne des droits de l'homme : quelques considérations critiques sur l'arrêt *Behrami et Saramati* », *AFDI* 2007, p. 43

- « Attribution of conduct to international organizations », in. James CRAWFORD, Alain PELLET, Simon OLLESON (eds), *The law of international responsibility*, Oxford University Press, 2010, p. 297

14. Marko MILANOVIC, Tatjana PAPIC, « As Bad as it Gets: The European Court of Human Rights' *Behrami* and *Saramati* Decision and General International Law », *ICLQ* 2009, p. 267

15. Alexander ORAKHELASHVILI, « Division of reparation between responsible entities », in. James CRAWFORD, Alain PELLET, Simon OLLESON (eds), *The law of international responsibility*, Oxford University Press, 2010, p. 647

16. Manuel PEREZ GONZALEZ, « Les organisations internationales et le droit de la responsabilité », *RGDIP*, 1988, p. 63

17. Andrew STUMER, « Liability of member States for acts of international organizations: reconsidering the policy objections », *Harvard International Law Journal*, 2007, p. 553

III. Documente ale Comisiei de Drept Internațional

Documente referitoare la a 56-a(2004), a-57-a (2005), a 58-a (2006), a 61-a (2009), a 63-a(2011) sesiune disponibile inclusiv pe www.legal.un.org/ilc/

IV. JURISPRUDENȚĂ

1. Instanțe internaționale

Curtea Internațională de Justiție

Avize consultative

Réparations des dommages subis au service des Nations Unies, 11 avril 1949, Rec. p. 174

Certaines dépenses des Nations Unies, 20 juillet 1962, rec. 1962, p. 151

Applicabilité de la section 22 de l'article VI de la Convention sur les privilèges et immunités des Nations Unies, 15 décembre 1989, Rec. 1989, p. 177

Différend relatif à l'immunité de juridiction d'un rapporteur spécial de la Commission des droits de l'homme, 29 avril 1999, Rec. 1999, p. 62

Hotărâri

1. CIJ, *Affaire de la Barcelona Traction, Light and Power Company, limited (Belgique c. Espagne)*, deuxième phase, arrêt du 5 février 1970, Rec. 1970, p. 3

2. *Certaines terres à phosphates à Nauru (Nauru c. Australie)*, arrêt du 26 juin 1992 (Exceptions préliminaires), Rec. 1992, p. 240

LaGrand (Allemagne/Etats-Unis d'Amérique), ordonnance du 3 mars 1999, Rec. 1999, p. 9

3. *Licéité de l'emploi de la force (Serbie-et-Monténégro c. Belgique)*, arrêt du 15 décembre 2004 (Exceptions préliminaires), Rec. 2004, p. 279

4. *Activités armées sur le territoire du Congo (République démocratique du Congo c.*

Ouganda), arrêt du 19 décembre 2005, Rec. 2005, p. 168

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

1. *Bankovic e. a. c. Belgique e. a.*, déc. du 12 décembre 2001, req. n° 52207/99
2. *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi c. Irlande*, arrêt du 30 juin 2005, req. n°45036/98
3. *Agim et Bekir Behrami c. France et Ruzhdi Saramati c. France, Allemagne et Norvège*, déc. du 2 mai 2007, req. n°71412/01 et 78166/01
4. *Gajic c. Allemagne*, déc. du 28 août 2007, req. n°31446/02
5. *Dusan Beric et autres c. Bosnie-Herzégovine*, déc. du 16 octobre 2007, req. n°36357/04
6. *Connolly c. 15 Etats membres de la CE*, déc. du 9 décembre 2008, req. n°73274/01
7. *Gasparini c. Italie et Belgique*, déc. du 12 mai 2009, req. n°10750/03

Curtea de arbitraj a Camerei de Comert International

Westland Helicopters United c/ Arab Organization for Industrialization, United Arab Emirates, Kingdom of Saudi Arabia, State of Qatar, Arab Republic of Egypt, Arab British Helicopter Company, sentinta din 25 martie 1984, JDI 1985, p. 232

Instanțe naționale

Marea Britanie

-Court of Appeal, *Maclaine Watson & Co Ltd v. Department of Trade and Industry*, 27 aprilie 1988, ILR 80, pp. 101s

-House of Lords, *JH Rayner (Mincing Lane) Ltd v. Department of Trade and Industry and Others and Related Appeals, Maclaine Watson & Co Ltd v. Department of Trade and Industry, Maclaine Watson & Co Ltd v. International Tin Council*, 26 octombrie 1989, ILR 81, p. 674

V. Surse internet

www.legal.un.org/ilc/